

BİBLİYOGRAFYA :

H. Erdmann, "Verzeichnis der Schriften von Kurt Erdmann", *Forschungen zur Kunst Asiens-In Memoriam Kurt Erdmann*, İstanbul 1970, s. 305-321; R. Ettinghausen, "Kurt Erdmann (1901-1964)", *Isl.*, XLI (1965), s. 253-260.

SEMÂVİ EYİCE

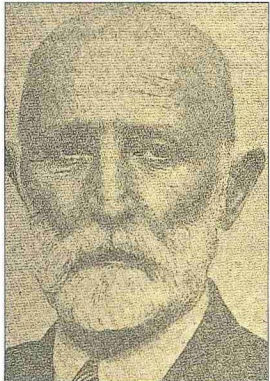
ERDOĞAN, Abdülkadir

(1877-1944)

Türk ve İslâm Eserleri Müzesi'nin ilk müdürlerinden, kültür tarihçisi.

Konya'da doğdu. Babası Ali Efendi'dir. Soyadı kanunu çıkıncaya kadar dedesi Hamdi Efendi'nin adını kullandığından Hamdizâde olarak tanınmıştır. Kanun çıkınca önceki bazı yazılarında kullandığı Erdoğan adını soyadı olarak aldı.

Abdülkadir Erdoğan iyi bir medrese tahsili gördükten sonra Dârülmuallimin'de okudu ve buradan 1895'te mezun oldu. Ayrıca yetişmesinde, o yıllarda Konya'da sürgünde bulunan Ebüzziyâ Mehmed Tevfik'in evinde yapılan toplantıların önemli rolü olduğu belirtilmektedir. İlk görevine 1909'da Konya İdâdîsi'nde Türkçe muallimliğiyle başladı. Daha sonra Konya Sultânîsi'nde, Konya Dârülhilâfe Medresesi'nde Farsça, İslâm tarihi, Konya Kız Muallim Mektebi'nde din ve edebiyat dersi öğretmenliği yaptı. 1932 yılında İstanbul'da Süleymaniye Külliyesi imaretinde kurulmuş olan Türk ve İslâm Eserleri Müzesi'ne İbnülemin Mahmud Kemal'in yardımcısı olarak tayin edildi. 1935'te İbnülemin'in emekliye ayrılması üzerine aynı müzede müdür vekili, 1937'de müdür oldu. 1943'te yaş haddinden emekliye ayrıldı. 1 Aralık 1944'te vefat etti. Gençliğinde İttihat ve Terakî Cemiyeti'nin Konya merkez idare heyeti üyesi olmuş, öğretmenliği yıllarında da Konya'da il idare meclisinde üye sıfatıyla

Abdülkadir
Erdoğan

la çalışmıştır. Müze müdürlüğü sırasında, burada mevcut olup aralarında bilinen en eski tercümenin de yer aldığı dokuz Kur'an tercümesini "Kur'an Terce-melerinin Dil Bakımından Değerleri" adlı makalesiyle ilim âlemine tanıtmıştır (VD, I (1938), s. 47-51, ayrıca 13 lev.).

Eserleri. Abdülkadir Erdoğan'ın basılmış iki kitabı vardır: Üstünde adı olmakla beraber onun tarafından hazırlanmış bilinen *Türk ve İslâm Eserleri Müzesi Kataloğu* ile (İstanbul 1939) *Fatih Devrinde İstanbul'da Bir Türk Mütefekkeri, Şeyh Vefa Hayatı ve Eserleri* (İstanbul 1941). *Vakıflar Dergisi*'nde çıkan "Silivrikapı'da Hadım İbrahim Paşa Camii" (I [1938], s. 29-33) ve "Kanûnî Süleyman Devri Vezirlerinden Pertev Paşa'nın Hayatı ve Eserleri" (II [1942], s. 233-240) adlı makaleleriyle *Türk Tarih, Arkeologya ve Etnografya Dergisi*'nde yayımlanan "Üsküdar Suyolu Haritası" (IV [1940], s. 139-143) adlı makalesinden başka Konya Halkevi tarafından çıkarılan *Konya* dergisinde "Mahmudu Hayrânî'nin, Kardaşı Ahmed'in Torunu Seyyid Ali'nin Sandukaları" (I [1936], s. 40-42); "Necmüddin Ahmed'in Sandukası" (2 [1936], s. 105-108); "Seyyid Ali'nin Sandukası" (3 [1936], s. 177-179); "Kitâbele-rin Değeri ve Konya" (4 [1936], s. 221-225); "Ebubekir Efendi Coğrafyası" (5 [1936], s. 304-307); "Konya ile İlgili En Eski Bir Selçuklu Vakfiyesi" (6 [1937], s. 370-375); "Meram Bağları" (7 [1937], s. 424-428); "Kanûnî Süleyman'ın Vakfiyesi ve Kazas-ker Hâmid Efendi" (8 [1937], s. 502-507); "Konya'da Dügünler" (10 [1937], s. 617-626); "Sürürî" (11 [1937], s. 650-658); "Silivri ve Konya" (12 [1937], s. 740-749); "Konya'da Eski Tekyeler" (13 [1937], s. 814-823; 16-17 [1938], s. 971-977); "Sille-li Sürürî" (14-15 [1937], s. 849-853; 18-19 [1938], s. 1500; 20-21 [1938], s. 1133-1136; 22-23 [1938], s. 1227-1229); "Konya'da Eski Medreseler ve Medreseliler" (20-21 [1938], s. 1194-1197; 22-23 [1938], s. 1220-1226; 24-25 [1938], s. 1320-1325; 26-27 [1938], s. 1389-1395); "Eski Türk Anadolu Halıları" (28-29 [1939], s. 1475-1480) gibi makaleleri çıkmıştır.

Bunlardan başka, Konya'da yayımlanan *Babalık* gazetesinde 1910-1926 yılları arasında "Konya'da Mevcut Müessesât-ı İslâmiyye", "Konya Medresesi", "Konya Fıkraları", "Konya'ya Ait Atasözleri", "Adana Mektupları" gibi bazı yazıları çıkmıştır. İstanbul'da neşredilen *Zaman* gazetesinde de bazı yazıları yayımlanmıştır (1935).

Osmanlı dönemi mimarlık tarihine dair pek çok yayını bulunan Muzaffer Erdoğan Abdülkadir Erdoğan'ın oğludur.

BİBLİYOGRAFYA :

"Abdülkadir Erdoğan. Türk ve İslâm Eserleri Müzesi Müdürü (1877-1944)", *Türk Tarih, Arkeologya ve Etnografya Dergisi*, sy. 5, Ankara 1949, s. 252-254; R. Ekrem Koçu, "Erdoğan (Abdülkadir)", *Isl.A*, IX, 5146-5148; "Erdoğan, Abdülkadir", *TDEA*, III, 61.

SEMÂVİ EYİCE

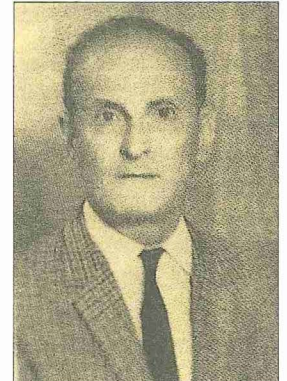
ERDOĞAN, Muzaffer

(1916-1985)

Türk müzecisi ve arşiv uzmanı.

1 Mart 1332'de (14 Mart 1916) Konya'da doğdu. Babası, sonradan İstanbul Türk ve İslâm Eserleri Müzesi müdürü olan Hamdizâde Abdülkadir (Erdoğan) Bey'dir. İlk ve orta öğrenimini Konya'da yaptı. 1939'da Topkapı Sarayı Müzesi'nde çalışmaya başladı; 1943 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nden mezun oldu. 1947'de Başvekâlet Arşiv Umum Müdürlüğü'ne geçip burada tasnif heyetinde eski metinler telhisçisi ve uzman olarak çalıştı. 1967'de uzman kadrosuyla Topkapı Sarayı Müzesi'ne nakledildi ve yine arşivde görevlendirildi. 1968 yılında yeni kurulan İstanbul Hisarlar müdürlüğü'ne tayin edildi. 1972'de emekliye ayrıldı. Emekliliğinde de bir süre Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi'nde hizmet verdi. İstanbul'da vefat eden Erdoğan çevresinde vakar ve haysiyet sahibi, dürüst bir kişi ve gerçek bir İstanbul efendisi olarak tanınırdı.

Muzaffer Erdoğan, Başvekâlet Arşivi'nde yetişen ilmi formasyona sahip başlıca şahsiyetlerden biridir. Orijinal arşiv belgelerine dayanarak özellikle Osmanlı mimarlık tarihi, önemli Osmanlı mimarları, esnaf teşekkülleri, loncalar, basın tarihi, mevlevihâneler, vakıflar, Konya

Muzaffer
Erdoğan

tarihi üzerine birçok yayın yaptı ve *Babalık, Konevi, Yeni Konya* gibi Konya'nın mahallî dergi ve gazetelerine çeşitli popüler makaleler yazdı.

Eserleri. Daha çok dergilerde yayımlanan ilmî makaleleriyle tanınan Muzaffer Erdoğan'ın biri *İzahlı Konya Bibliyografyası* (İstanbul 1952), diğeri *Lâle Devri Baş Mimarı Kayserili Mehmed Ağa* (İstanbul 1962) olmak üzere neşredilmiş iki eseri bulunmaktadır. Erdoğan'ın belli başlı makaleleri ise şunlardır: 1. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*'nde yayımlanan makaleleri: "Osmanlı Mimarî Tarihinin Arşiv Kaynakları" (III/5-6 [1951-1952], s. 95-122); "Onsekizinci Asır Sonlarında Bir Türk San'atkarı Hassa Başmimarı Mehmed Tahir Ağa Hayatı ve Meslekî Faaliyetleri" (I. kısım, VII/10 [1954], s. 157-180; II. kısım, VIII/11-12 [1955], s. 159-178; III. kısım, IX/13 [1958], s. 161-170; IV. kısım, XI/15 [1960], s. 25-46). 2. *Türk Folklor Araştırmaları*'nda neşredilen makaleleri: "Halk Sanatları: Ankara Sofculuğu" (sy. 69 [Nisan 1955], s. 1001-1002); "İstanbul'da Sirmakeşlik ve Kilaptancılık" (sy. 72 [Temmuz 1955], s. 1142-1144); "İstanbul'da Kuyumculuk" (sy. 76 [Kasım 1955], s. 1211-1214); "İstanbul'da Taşçılık" (sy. 85 [Ağustos 1956], s. 1349-1350); "İstanbul'da Enfiyecilik" (sy. 93 [Nisan 1957], s. 1477-1478); "İstanbul'da Mumculuk" (sy. 95 [Haziran 1957], s. 1513-1515); "İstanbul'da Çadircılık" (sy. 97 [Ağustos 1957], s. 1542-1544); "İstanbul'da Keçecilik" (sy. 101 [Aralık 1957], s. 1613-1614); "İstanbul'da Mühürçülük" (sy. 104 [Mart 1958], s. 1650-1652); "Ölümü Dolayısıyla Hüseyin Muhtar Yahya Dağlı" (sy. 128 [Mart 1960], s. 2110-2113); "Yunus Emre ve Karaman" (sy. 156 [Temmuz 1962], s. 2782). 3. *Vakıflar Dergisi*'nde çıkan makaleleri: "Osmanlı Devrinde İstanbul Bahçeleri" (sy. IV [Ankara 1958], s. 149-182); "Son İncelemelere Göre Fâtih Câmii'nin Yeniden İnşası Meselesi" (sy. V [1962], s. 161-192); "Osmanlı Mimarîsinin Otantik Yazma Kaynakları" (sy. VI [1965], s. 11-136); "Osmanlı Devrinde Anadolu Camilerinde Restorasyon Faaliyetleri" (sy. VII [1968], s. 149-205). 4. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*'nde yayımlanan makaleleri: "Mevlevî Kuruluşları Arasında İstanbul Mevlevihâneleri" (sy. 4-5 [1975-1976], s. 15-46); "Osmanlı Devrinde Trakya Âbidelerinde Yapılan İmar Çalışmaları" (sy. 6-7 [1978], s. 121-188).

BİBLİYOGRAFYA :

Mehmet Önder, *Konya Matbuatı Tarihi*, Konya 1949, s. 22, 62, 98; *TDEA*, III, 60-61.

ATILLA ÇETİN

EREĞLİ

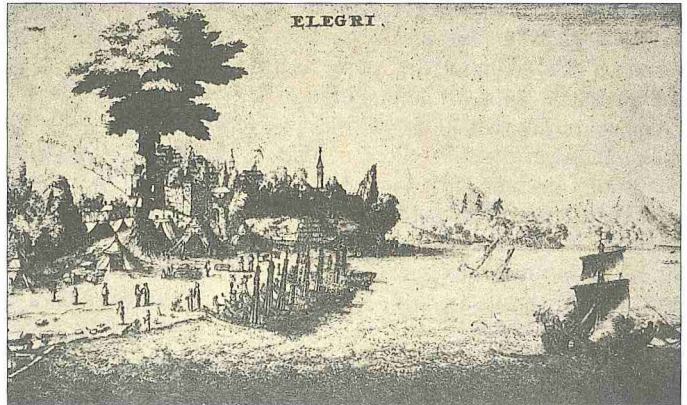
Türkiye'de bazı yerleşim yerlerinin adı.

Ereğli kelimesi, Antikçağ'da Akdeniz memleketlerinde Herakles'e izâfetle Herakleia denilen şehir ve kasaba adlarının Türkçeleşmiş şeklidir. Bugün Türkiye'de bu adı taşıyan birkaç önemli yerleşme yeri mevcuttur. Bunlar birbirlerinden ayırt edilmek için Karadeniz Ereğlisi, Konya Ereğlisi, Marmara Ereğlisi, Karamürsel Ereğlisi, Şarköy Ereğlisi (bu sonuncusu sonradan daha fazla değişikliğe uğrayarak Eriklice şekline dönüşmüştür) gibi buldukları bölgenin veya yörenin ismiyle birlikte adlandırılmışlardır. Bazıları ilçe merkezi durumunda olan bu Ereğliler içinde bugün en önemlileri Karadeniz, Konya ve Marmara Ereğlileri'dir.

Karadeniz Ereğlisi. Tabii liman açısından bir hayli fakir olan Batı Karadeniz kıyılarında Bababurnu sayesinde koyuz rüzgârlarından korunmuş olan bir koyun doğu kıyısındaki Kaletepe'nin dik yamaçları üzerinde yer alır. Milâttan önce VI. yüzyılda Megaralılar tarafından kurulan ve kuruluşundan az sonra özerk bir idareye kavuşan şehir milâttan önce IV. yüzyılda Tiranlar tarafından idare edildi. Bunların ilki olan Klearchos döneminde oldukça gelişme gösterdi. Daha sonra kısa bir süre için Lysimachos'un yönetimi altına girdi. 281'de yeniden bağımsızlığına kavuştuysa da bunu takip eden yıllarda doğusundaki Pontus Devleti ile batısındaki Roma yönetimi arasında sıkıntılı günler yaşadı. Şehir halkının Pontus Kralı Mithridates'e gizlice yardım et-

tiğini bahane eden Lucullus gönderdiği kuvvetlerle burayı kuşattı; bu kuşatma sırasında şehir harabe haline geldi. Daha sonra yeniden tamir edilerek Antonius tarafından Galatlar'a verildi. Ardından Roma'nın Pontus eyaleti sınırlarına dahil edildi. Anadolu'da mevcut öteki Heracleialar'la karışmaması için de burası Heracleia Pontica (Herakleia Ponto) adıyla anıldı. Şehrin eski dönemlerde kullanılan bir başka adı da Metropolis idi.

395 yılında Roma'nın ikiye ayrılışından sonra Bizans toprakları içinde kalan şehir limanı dolayısıyla önemini korudu. Ticarî bir liman olması yanında aynı zamanda doğuya yapılan seferlerde Bizans donanmasının ikmalini yaptığı bir merkez özelliği de kazandı. 1204 yılında İstanbul'un Latinler'in eline geçmesi üzerine Ceneviz'in nüfuzu altına girdi. Ardından Trabzon İmparatorluğu'nu kuran Komnenoslar'dan David, Karadeniz kıyısındaki bazı kalelerle birlikte burayı da ele geçirdi, ancak bu hâkimiyet uzun sürmedi. 1214 yılında İznik İmparatoru Theodoros Laskaris tarafından zapt edildi. XIV. yüzyıl ortalarına kadar Bizans'ın elinde kaldı. Bazı kaynaklara göre 1360'ta, bazılarına göre de 1397'de Osmanlı idaresi altına girdi. 24 Mart 1404'te Ereğli'yi gören İspanyol elçisi Clavijo, şehrin otuz yıl kadar önce satın alınmak suretiyle Türkler'in eline geçtiğini, buranın üzerinde bir kale bulunan tepenin eteklerinde yer aldığını, nüfusun kalabalık olmayıp çoğunluğunu Rumlar'ın teşkil ettiğini, limanı sayesinde çok zengin bir şehir durumunda bulunduğunu belirtir ve adını Pontoratoya şeklinde yazar (*Timur Devrinde Kadis'ten Semerkand'a Seyahat*, s. 72-73). Şehrin bu adının Ponto Herakleia'dan bozma olduğu anlaşılmaktadır. Osmanlı hâkimiyeti döneminde Anadolu beylerbeyliğinin Bolu san-

XVIII. yüzyılda Karadeniz Ereğlisi'ni gösteren bir gravür (M. Pitton de Tournefort, *Relation d'un voyage du Levant*, Paris 1717, II, 184)